

Nejižnější poštovní schránka světa (2)

Při našem putování za poštovní schránkou na jižním pólu jsme se v únorovém čísle zastavili v Madridu, prohlédli si schránky na jeho Hlavním náměstí, nakoukli do výloh „filatelistické uličky“ Calle Felipe III. a rozloučili se na tamním letišti (mimochodem, obřím, jeho odletová hala má na tisíc odbavovacích přepážek!), s vytčeným cílem – Santiago de Chile a Punta Arena.

FRANTIŠEK BENEŠ

Chile je jednou ze tří zemí, přes které vedou letecká spojení do Antarktidy (dále to jsou Jižní Afrika a Nový Zéland). Všechny od ní leží severně, i když každá na jiném kontinentu. V průběhu let se mi je poštěstilo navštívit, a to nejen letecky, ale i lodí, k čemuž svádí už to, že každá má velmi dlouhé pobřeží. Filatelisté to samozřejmě dobře vědí, vždyť mapy těchto států znají z poštovních známek.

Je přitom zajímavé, že délka pobřeží je nepřiměřená celkové rozloze země – největší je Jihoafrická republika s rozlohou jeden a čtvrt milionu kilometrů čtverečních, která má ale pobřeží dlouhé „jen“ 2.500 km, následuje Chile s třemi čtvrtinami milionu km² a 6.500 km pobřeží, a nejmenší je Nový Zéland s čtvrt milionem km² a uváděnými 15.000 km pobřeží (což se mi zdá až neuvěřitelné). Je to jistě dáno tím, že zatímco první dva státy jsou součástí kontinentů, Nový Zéland je tvořen řadou ostrovů, některých i dost vzdálených od dvou hlavních.

Chile

Naším dnešním cílem je ale Chile. Z geografického hlediska jde o unikátní zemi – na délku měří přes čtyři tisíce kilometrů a na šířku v průměru necelých sto padesát, což klade zcela neobvyklé nároky na logistiku, ale i obranu. I Chile má své ostrovy, zejména v Patagonii a Ohňové zemi (ta má vztah k našemu tématu) a pak jeden z nejznámějších a současně nejdlehlějších obydlených ostrovů světa – Rapa Nui, tedy Velikonoční ostrov.

Ten leží 3.600 kilometrů západně od chilského pobřeží a dva tisíce kilometrů na východ od Pitcairnova ostrova (což je přes necelou padesátku obyvatel rovněž známá země, bez přehánění lze tedy říci, že

na každého ostrova připadá nespíš tisíc - a možná i mnohem více - sběratelů tamních známek, samozřejmě zejména námetových /což jsou skoro všechny/).

V Chile jsem už byl a procestoval i Velikonoční ostrov (což při jeho malé rozloze nedalo moc práce), kam jsem zavítal letecky z tahitského Papete. Zmiňuji to proto, že mě tehdy překvapila kvalita služeb na palubě letadla společnosti LAN, o níž jsem do té doby neslyšel. Jde přitom o největší aerolinky v Jižní Americe, pověstné i tím, že cestujícím na dlouhých letech poskytují opravdové peřiny (tedy ne pouhé deky), opatřené sněhobílým povlečením. Byli jsme proto zvědaví, zda to platí i pro jedinou linku LANu z Evropy, z Madridu do Santiaga, letem trvajícím třináct a půl hodiny (platilo).

Trocha chilské historie

Jméno téhle jihoaamerické republiky užím mladších generací u nás nezní nijak zvláště, ale pro pamětníky sedmdesátých let má dodnes zlověstný nádech. Pamatuji si přesně okamžik, kdy jsem poprvé slyšel o tamním vojenském puči – bylo to ve středu 12. září 1973, právě jsem začínal školní rok na nové škole, Střední zemědělské technické v Benešově u Prahy, kam jsem přešel z jižních Čech. Šel jsem přes školní dvůr a rádio v okně hlásilo, že předchozího dne byl svržen a zabit prezident Salvador Allende a moci se chopila armáda.

V jihoaamerických poměrech nešlo o nic výjimečného, vojenské junty se tu v řadě zemí střídaly často, ale tahle vláda byla spřátelena se Sovětským svazem, a tak věci věnovaly sdělovací prostředky nevídanou pozornost. Převrat byl navíc krvavý a po jeho završení následoval teror, který postihl desetitisíce lidí, z nichž více než tři tisíce bylo zavražděno.

Symbol převratu, generál Augusto Pinochet, přitom jako vrchní velitel pozemních vojsk nepatřil k Allendeho odpůrcům a literatura uvádí, že se k pučistům přidal až na poslední chvíli, aby zabránil hrozícímu puči komunistickému.

A. Pinochet na fotografii s jiným úspěšným povstalcem, komunistou Fidelem Castrem.

Když o necelé dva týdny později zemřel chilský básník Pablo Neruda, komunista a blízký Allendeho spolupracovník, nabyl u nás pocit sounáležitosti s chilským lidem nového rozměru. Laureát Nobelovy ceny za literaturu přitom svůj český pseudonym zvolil náhodně a vůbec tehdy netušil, kým se inspiroval: „V jednom časopise jsem našel toto české jméno, a ani jsem netušil, že jde o velkého spisovatele, uctívaného veškerým lidem, autora balad a překrásných románů, jemuž postavili pomník na Malé Straně v Praze. Když jsem po mnoha letech přijel do Československa, položil jsem k nohám jeho vousaté sochy květ.“

Nedlouho po puči začali do Československa přibývat chilští exulanti, především lidé pronásledovaní novým režimem, kterým šlo leckdy doslova o život. Bylo mezi nimi mnoho studentů, s nimiž jsme se setkávali na koncertech a v klubech mládeže. Je samozřejmé, že situaci popisovali ze svého úhlu pohledu, v podstatě shodného s tím, jak o Chile referovaly naše sdělovací prostředky. S odstupem čtyř desetiletí však není možné zamlčet, že kurz Allendeho socialistické - a k Sovětskému svazu inklinující - vlády nepodporovali zdaleka všichni Chileané. Relativně blahobytnou zemi totiž během krátké doby přivedla k ekonomickému rozvratu, prudce stoupla nezaměstnanost, z trhu zmizelo základní zboží včetně potravin, byl zaveden přídělový systém, inflace se pohybovala v řádu stovek procent. Vláda ztrácela podporu i svých dřívějších příznivců, dělníci, rolníci, ale i živnostníci (například autodopravci) stávkovali, s prázdnými hrci demonstrovaly i ženy v domácnosti, byl vyhlášen výjimečný stav a do ulic byla vyslána armáda, která se vzápětí - v obavách z komunistického převratu - chopila moci. Allende v obleženém a ostřelovaném prezidentském paláci La Moneda zahynul, čímž se stal symbolem levice nejen v Jižní Americe, ale vlastně na celém světě. Dodnes jej provází legenda, že padl v boji nebo byl po dobytí paláce zavražděn; výzkumy provedené po obnovení demokracie dospěly k závěru, že se zastřelil.

V čele vojenské vlády pak sedmnáct let stál generál Pinochet, popisovaný jako obdivovatel španělského diktátora Franca a odpůrce komunistů a označovaný u nás (i mnohde jinde) za kata chilského lidu - i když ho značná část tamního obyvatelstva takto nevnímala. Neoddiskutovatelné totiž je, že jeho vláda rychle nastartovala ekonomiku, liberalizovala předpisy, přitáhla zahraniční investory a podpořila domácí podnikatele, čímž snížila nezaměstnanost i inflaci a zvýšila a hlavně

stabilizovala životní úroveň. Dnes je toto období nazýváno chilským hospodářským zázrakem, odpůrci však tvrdí, že ztráta demokracie byla za to příliš vysokou cenou. Tragické osudy mnoha obětí vojenského režimu té doby jsou nesmytelnou skvrnou, ranou, která se dodnes nezhojila.

Národní stadion v Santiagu, na němž čs. reprezentanti v roce 1962 hráli finále MS ve fotbale, se o jedenáct let později proměnil v koncentrační tábor...

Nezapomeňme ale, že šlo o střet s režimem správceným se sovětským impériem, které se snažilo zavádět své pořádky po celém světě, a to metodami stejně, ne-li ještě krvavějšími - nakonec bylo to pouhých pět let po té, co sovětské tanky vtáhly do Československa... (což životy a zdravím zaplatilo 108 mrtvých, přes pět set těžce a další stovky lehce zraněných obyvatel, nemluvě o statisících zničených osudů v dalších letech, ať lidí vězněných, vyhnaných do exilu, nebo s celými rodinami persekovaných doma). Kritika chilských poměrů ze strany tehdejšího čs. komunistického režimu, rovněž s krvavými rukama, s tradicí teroru založenou lidmi jako Urválek, Pich-Tůma, Grebeníček st. a mnoho dalších, byla proto naprosto pokrytecká.

Přes násilné převzetí moci Pinochet vystupoval jako obhájce (a zachránce) demokracie a jeho vojenská vláda skončila přesně v tomto duchu - junta sama vypsalala referendum o směřování státu a v roce 1990 volby, a když je prohrála, předala moc civilní vládě.

Patricio Aylwin, prezident republiky Chile demokraticky zvolený v roce 1990 (funkci vykonával do roku 1994; dnes je mu už 97 let).

Výsledky socialistických experimentů v Jižní a Střední Americe v minulosti i dnes ukazují, že obvykle nevedly ke zlepšení životních podmínek obyvatel. Navštívil jsem tu většinu zemí, některé vícekrát, a na vlastní oči viděl, že levicová hesla sice přinesla vítězství ve volbách, po němž však následoval dramatický pokles životní úrovně a zpravidla omezení demokracie, případně nějaká forma diktatury. To platí i pro jeden z potenciálně nejbohatších států světa, Venezuelu, natož pro státy na suroviny chudé, jako jsou například Nikaragua nebo Kuba.

Chile je naproti tomu dnes státem demokratickým, s nejrozvinutější ekonomikou v Latinské Americe a relativně vysokou životní úrovní, takže když do něj přicestujete například ze sousedního Peru (což byl můj případ při předchozí návštěvě), ocitnete se v jiném světě - mně to připadalo, jako bych z Rumunska přijel do Německa.

Santiago de Chile

Do chilského hlavního města jsme přiletěli tři dny před Silvestrem, to je tu zrovna léto a teploty přesahují 30° C. Santiago leží zhruba uprostřed Chile, na úpatí And, asi sto kilometrů od moře. Na naše poměry je obrovské, má přes pět milionů obyvatel (žije tu tedy asi třetina Čilanů), a úctyhodně staré – založeno bylo zhruba před půl tisíciletím. Na nějaké velké prohlížení jsme tentokrát neměli moc času, a tak jsem se soustředil hlavně na zajímavosti související s našim oborem.

Začal jsem na ústředním náměstí, Plaza de Armas, kde se nachází Hlavní pošta. Stejně se jmenují významná náměstí mnoha velkých měst Latinské Ameriky, setkat se s ním lze ale i v USA (San Antonio) či na dalekých Filipínách. Název se obvykle překládá jako Přehlídkové náměstí a někdy je souběžně s ním používán i výraz Hlavní (Plaza Mayor). V Santiagu jej obklopuje řada reprezentativních budov, Hlavní pošta stojí na místě původního prezidentského paláce a postavena byla před více než sto lety. Jde o velký dům v honosném jihoevropském stylu, v němž se vedle pošty nachází i chilské Poštovní muzeum.

Muzeum zabírá pravou polovinu přízemí pošty a vstup do něj je volný, dokonce jsme tu neviděli ani žádný dohlížející personál. Před vchodem stál veliký vánoční strom tvořený krabíčkami na poštovní zásilky, blahopřáními a pohlednicemi.

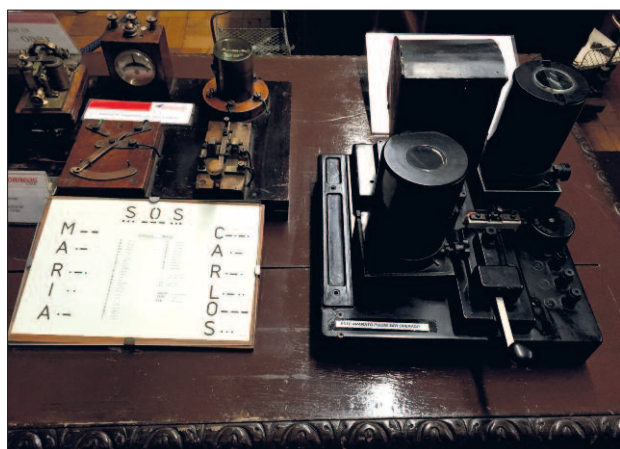
Expozice je rozdělena do řady různě velkých místností a obsahuje část filatelistickou, poštovní historickou a technickou. Filatelistická je vystavena v podobných trezorových skříních jaké známe i z našeho Poštovního muzea, v Santiagu jsou ale ve ztuhlém horším stavu – některé rámy nejdou pořádně vytáhnout nebo naopak zastrčit, což ztěžuje prohlídku.

Potěšilo nás, že mezi známkami snad všech zemí světa jsou vystaveny i Československé, starší i novější (a vedle nich protektorátní), i když u obou známkových zemí bez dražších položek.

Zajímavější byla část historická a provozní, kde je toho hodně k vidění: Vybavení historických poštovních a telegrafních úřadů, nejrůznější poštovní schránky, věstníky, telegrafní přístroje, dálkopisy, telefony, pomůcky a vybavení doručovatelů (někdy téměř horolezecké, a tedy pro nás nezvyklé, ovšem v hornatém chilském terénu nezbytné), razítka, služební odznaky a mapy. Ty jsou v případě Chile neobvyklé – pro jeho úzký a dlouhý tvar je území vodorovně rozděleno na tři části zobrazené vedle sebe.

Moderní poštovní schránka stála v hale.

U východu z pošty jsme našli nenápadnou prodejničku věnovanou filatelii a koupili si tu za nominál hezké námětové známky na pohlednice. Měli jich velký výběr, tedy jako na filatelistických přepážkách Hlavní pošty v Praze, na rozdíl od nás však krásné známky nabýzely i menší pošty v dalších chilských městech a vesnicích, což je stav, k němuž u nás máme bohužel ještě daleko.

V Santiagu by se dalo pobýt déle, i poštovních zájímavostí – zejména moderních –, které by stály za prohlídku, bychom tu našli více, ale času máme málo, blíží se totiž odlet do nejjihnějšího chilského města, Punta Areny. POKRAČOVÁNÍ